

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN YANSITICI DÜŞÜNME EĞİLİMLERİ

Öğretmen, Duygu AKAR
Milli Eğitim Bakanlığı
duyguakar2494@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-4250-9898

Prof. Dr. Çavuş ŞAHİN
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü
csahin25240@yahoo.com
ORCID ID:0000-0002-7175-4702

ÖZ

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerini belirlemektir. Araştırma, karma araştırma yöntemlerinden yakınsayan paralel yöntem kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimini belirlemek için Mardin'in Midyat ilçesinde görev yapan 102 sınıf öğretmenine Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Yansıtıcı Düşünme Eğilimi (YANDE) Ölçeği uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ise Midyat'ta görev yapan 10'u tecrübeli, 10'u göreve yeni başlayan 20 öğretmenle yapılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimi cinsiyet, mesleki kıdem, öğrenim durumu, görev yapılan yer, sınıf mevcudu, sosyal medya kullanım süresi ve okunan kitap sayısı değişkenleriyle incelenmiştir. Kullanılan ölçme aracı sonucu alınan veriler SPSS paket veri programı ile analiz edilmiştir. Cinsiyet, eğitim durumu, görev yapılan yer değişkenlerine göre yansıtıcı düşünme eğilimi belirlenmesinde Mann-Whitney U testi, mesleki kıdem, sınıf mevcudu, sosyal medya kullanım süresi, okunan kitap sayısı değişkenlerine göre ise Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Yarı Yapılandırılmış görüşme formu verileri ise içerik analizi yapılarak incelenmiştir. Araştırmada sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimi oldukça yüksek çıkmıştır. Sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri alt boyutunda, öğrenim durumu ve okunan kitap sayısının değişkenlerine göre anlamlı bir fark bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sınıf öğretmeni, eğilim, yansıtıcı düşünme.

REFLECTIVE THINKING DISPOSITIONS OF EXPERIENCED AND NOVICE CLASSROOM TEACHERS

ABSTRACT

The purpose of this research is to determine the reflective thinking dispositions of classroom teachers. The research was carried out by applying the convergent parallel design which is one of the mixed research methods. Reflective Thinking Disposition Scale for Teachers and Teacher Candidates (YANDE) was carried out with 102 classroom teachers working in Midyat which is a district of Mardin. Also, 20 classroom teachers, 10 of whom were experienced and 10 of whom had just started working in Midyat, were interviewed with semi-structured interview. The reflective thinking dispositions of the classroom teachers were examined with variables such as gender, professional seniority, educational status, place of duty, classroom size, duration of social media use and the number of books that had been read. The data obtained by the scale was analyzed with the SPSS Package Program. While the Mann-Whitney U test was used to determine the reflective thinking dispositions according to the variables of gender, educational status, and place of duty, , the Kruskal Wallis was used according to the variables of professional seniority, class size, duration of social media use, and number of books that had been read. The data obtained from the semi-structured interview form was analyzed by content analysis. In the research, the reflective thinking dispositions of classroom teachers were found quite high. In addition, in the reflective thinking disposition sub-dimension of classroom teachers, a significant difference was found between the educational status and the number of books that had been read.

Keywords: Classroom teacher, disposition, reflective thinking.

Giriş

Dünyada hızla gelişen bilim ve teknoloji doğrultusunda 21. Yüzyıl eğitimi, çağa ayak uydurabilecek nitelikte birtakım yeterliliklere sahip birey özelliklerini beraberinde getirmektedir (Kepenekçi, 2000). Bundan dolayı eğitim öğretim özelliklerinin değiştirilmesi gerekmektedir (Alkan, Deryakulu ve Şimşek, 1995). Bu amaçla tüm öğretim kademelerinde olduğu gibi öğretmen eğitim programları da bu gaye doğrultusunda; öğretmen adaylarının araştıran, sorgulayan, teknolojik gelişmeleri takip eden, problem çözüme becerisine sahip, sosyal becerileri gelişmiş, çevre bilincine sahip, yaşam boyu öğrenmeyi ve öğretmeyi ilke edinmiş, demokratik tutuma sahip, eleştirel

düşünebilen, dilini akıcı ve doğru kullanabilen bireyler olmasını hedeflemektedir (MEB, 2008). İfade edildiği gibi çağın ihtiyaç duyduğu bu özelliklere sahip bireyler yetiştirmenin ilk adımı, bu bireyleri eğitecek olan öğretmenlerin belirtilen becerilere sahip olmasıdır. Bu sebepten, bireyler tümdengelim düşünme, tümevarım düşünme, bilimsel düşünme, problem çözme, analiz, sentez, değerlendirme yapabilme, yaratıcı, eleştirel ve yansıtıcı gibi üst düzey düşünme becerilerini kazanmalı ve uygulamaya koymalıdır. Düşünme bir beceridir, bireyler bu beceriyi öğrenebilir ve geliştirilebilir. Eğitimciler hazırlanan programlarla düşünme becerilerinin geliştirilebileceğini ifade etmektedirler. Geliştirilmesi gereken düşünme becerilerinden biri de yansıtıcı düşüncedir (Güneş, 2012).

Yansıtıcı düşünmenin temelleri incelendiğinde Sokratik diyaloglara kadar gittiği ve felsefi temellerini Dewey' in attığı bilinmektedir (Köksal ve Demirel, 2008). Dewey'e göre yansıtıcı düşünme dikkatli ve sistemli biçimde oluşan düşünme demektir (Köksal ve Demirel, 2008). Uygulamada ise yansıtıcı düşünmeye en fazla Schön (1983) ile Kolb'un (1984) katkı sağladığı söylenebilir (Akt. Ekiz, 2006).

Eğitim-öğretim sürecinde yansıtıcı düşünme becerilerini kullanabilen bireylerin yetiştirilmesi ancak üst düzey düşünme becerileri yönünden kendisini yetiştirmiş öğretmenlerle mümkün olabilir (Semerci, 2007). Öğretmenler yansıtıcı düşünme becerilerini en başta kendilerinden başlamaları koşuluyla ve uygun ortamlar sağlayarak geliştirebilirler. Sistematik, bilimsel, mantıklı, etkin ve üretken düşünme biçimlerine uygun öğretim ortamlarında öğrencilere sunarak bu düşünme biçimini alıştırmalıdır (Ayas, Çepni ve Ayvacı, 2008).

Türkiye'de 2017 tarihli Milli Eğitim Bakanlığı'na hazırlanan "Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri" belgesine göre 21. yüzyıl becerileri olarak sayılan etkili iletişim, problem çözme, kültürel farklılıklara saygı, yenilikçi üretim, işbirliği yapabilme, eleştirel düşünme, uluslararası düzeyde rekabet edebilme becerilerini kazanmış, milli benlik ve bilincini koruyarak yücelten nesiller yetiştirebilmek amaçlamıştır (MEB, 2017). Bu bağlam dikkate alındığında hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin sözünü edilen üst düzey düşünme becerilerinin ve karar verme yeteneğinin gelişimi için yansıtıcı düşünme vazgeçilmez ve en öncelik unsurlardan biridir.

Yansıtıcı düşünme ile ilgili ülkemizde son yıllarda giderek sayıları artan ve farklı perspektiflerden konuyu ele alan çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Literatür incelendiğinde çok da uzak olmayan bir geçmişte yapılan bir kısım araştırmalarda Yorulmaz (2006), Alp ve Taşkın (2007), Doğan-Dolapçioğlu (2007) göstermiştir ki; yansıtıcı düşünmeyi duymamış ve bu beceriye sahip olmayan öğretmenler bulunmaktadır. Bazı çalışmalarda da Gencer (2008), Şahin (2009), Cengiz (2014) öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının yansıtıcı düzeylerinin yüksek oranda, en alt seviye olduğu belirlenmiştir.

Alan yazındaki araştırmalar incelendiğinde öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin cinsiyet değişkenine göre çok sayıda araştırma bulunurken; özellikle sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdem ve çeşitli değişkenlere göre yansıtıcı düşünme eğilimine yönelik sınırlı sayıda araştırma bulunduğu belirlenmiştir. Yansıtıcı düşünme, eğitimin en temel unsurlarından biri olan öğretmenler için oldukça önemli bir yere sahiptir. Yansıtıcı öğretmenler, bilginin çeşitli kaynaklarını kullanarak kuramı uygulama ile ilişkilendirir, daha iyi öğretmen olmak için kendi uygulamalarını ve okul politikalarını denetler, çeşitli bakış açıları ile problemleri inceler ve kararları yeniden değerlendirmek için ortaya çıkan yeni durumları göz önünde bulundururlar. Buna karşın yansıtıcı düşünceye sahip olmayan öğretmenler ise kararlarını alırken entelektüel ve ahlaki kapasite geliştiremezler ve eylemlerinin sonuçlarını yeterince düşünemezler (Valli, 1997; akt. Varol-Şanlı, 2016). Bu nedenler dikkate alındığında sınıf öğretmenlerinin çeşitli değişkenlere göre yansıtıcı düşünme eğilimini belirlemekle ilgili araştırma yapmaya karar verilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin çeşitli değişkenlere göre yansıtıcı düşünme eğiliminin belirlenmesinin alana katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimini belirlemektir. Bu çerçevede iki temel soruya yanıt aranmıştır:

1. Sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri cinsiyet, kıdem, eğitim durumu, ve bir yılda okunan kitap sayısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
2. Öğretmenlerin yansıtıcı düşünme becerisine yönelik bakış açıları nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanılmasından dolayı karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem; bir araştırmada belirlenen problemlerin anlaşılması maksadıyla araştırmacı tarafından nicel veriler ile nitel verilerin toplanarak; elde edilen iki veri türünün araştırma amaçları doğrultusunda birleştirilerek sonuçlara ulaşılmasını sağlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2017). Bu araştırmada karma yöntemin kullanılma nedeni olayları bir çerçeve içinde, analiz edilerek bir araya getirilip sunulmak istenmesinden dolayıdır. Bu araştırmada karma yöntemlerden yakınsayan paralel karma yöntem kullanılmıştır. Bu yöntemde nicel ve nitel verilerin eş zamanlı toplanması ve bir veri türünün diğerini destekleyici nitelikte olması amaçlanmaktadır (Creswell, 2009).

Evren ve Örneklem/ Çalışma Grubu

Bu araştırmanın nicel kısmındaki çalışmanın evrenini Mardin’de çalışan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşmak mümkün olmadığından çalışma örneklemini belirlenmiştir. Çalışmanın örneklemini, Mardin/Midyat ilçesinde görev yapan ve gönüllü olarak çalışmaya katılan 102 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel kısmının çalışma grubunu Midyat ilçesinin merkez ve köy okullarında görev yapan amaçlı örnekleme çeşidinden aykırı durum örnekleme ile seçilmiş olan 10 tecrübeli, 10 göreve yeni başlamış toplam 20 öğretmen oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada sınıf öğretmenlerin yansıtıcı düşünme beceri ve eğilimlerini belirlemek için veri toplama aracı olarak Semerci (2007) tarafından geliştirilen “Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Yansıtıcı Düşünme Eğilimi (YANDE) Ölçeği” kullanılmıştır. Semerci tarafından yapılan çalışmada ölçeğin KMO ve Bartlett testleri yapılmış, Cronbach Alpha değerleri hesaplanmıştır.

Araştırmada sınıf öğretmenlerin yansıtıcı düşünme beceri ve eğilimlerini belirlemek için veri toplama aracı olarak Semerci (2007) tarafından geliştirilen “Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Yansıtıcı Düşünme Eğilimi (YANDE) Ölçeği” kullanılmıştır. 7 faktörlü 35 maddenin yer aldığı ölçekte 15’i olumlu, 20’si olumsuz olacak şekilde 35 soru bulunmaktadır. 5’li likert tipli bir ölçektir. Ölçeğin derecelendirmesi ‘Tamamen Katılıyorum’, ‘Çoğunlukla Katılıyorum’, ‘Kısmen Katılıyorum’, ‘Çoğunlukla Katılmıyorum’, ‘Hiç Katılmıyorum’ şeklindedir.

Araştırmanın nitel kısmının veri toplama aracı ise yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Araştırmacılar tarafından bilimsel süreçlere uygun şekilde edilerek geliştirilmiştir. Görüşmede öğretmenlere sorulacak soruların listesi araştırmada ele alınan amaçlar doğrultusunda hazırlanmış ve uzman görüşüne sunulmuştur. Görüşme sorularında; sınıf öğretmenlerinin öğretmenlik uygulamalarında yansıtıcı düşünme becerisini geliştirmeye yönelik etkinliklerinin belirlenmesine ilişkin geri dönüşler alınmış ve bu görüşler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak görüşme formu sınıf öğretmenlerine uygulanmıştır.

Görüşme soruları şu şekildedir:

1. Öğretmen olarak kendinizi geliştirmeye ne kadar önem verirsiniz? Bunun için neler yaparsınız?
2. Öğretim sürecini değerlendirir misiniz? Eğer değerlendirirseniz nelere dikkat edersiniz?

3. Öğretimle ilgili yöneticilerden, meslektaşlarınızdan, öğrencilerden gelen eleştiri, soru ve önerilere önem verir misiniz?
4. Ders sonrasında öz eleştiri yapar mısınız? Öz eleştiri yaparken daha çok nelere dikkat edersiniz?
5. Sınıf ortamındaki deneyimlerinizi kaydetmek için günlük bir defter tutar mısınız?

Verilerin Analizi

Verilerin analiz süreci aşağıda belirtilen adımlar çerçevesinde yürütülmüştür (Büyüköztürk, 2008).

- Kullanılan ölçek için olumsuz kökü ya da anlamı olan maddeler ters puanlarla kodlanmış ve ters kodlanan maddeler bulgular bölümünde gösterilmiştir.
- Ölçek maddelerinin yer aldığı tanımsal bulgular raporlanırken, sayfa düzeni ve görsel uyum açısından bazı maddeler kısaltılarak yazılmıştır.
- Yansıtıcı düşünme eğilimleri düzeyi ile ilgili bulgular raporlanırken aritmetik ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (Ss) değerleri dikkate alınmış ve daha yüksek aritmetik ortalama, daha yüksek katılım/eğilim düzeyi ya da daha olumlu görüşlere sahip olma olarak yorumlanmıştır.
- Yansıtıcı düşünme eğilimlerinin demografik değişkenlere göre anlamlı farklılıklar incelenirken kullanılacak istatistiksel testlerin belirlenmesi için öncelikle bağımlı değişkenin bağımsız değişkenlerin her bir alt grubunda normal dağılıma sahip olup olmadığı Shapiro Wilk testi aracılığıyla kontrol edilmiştir. Bu noktada Shapiro Wilk testi sonuçlarına göre normal dağılım varsayımı sağlanamadığı için analizlere parametrik olmayan testlerle devam edilmiş, bağımsız değişkenin iki alt gruba sahip olduğu durumlarda Mann-Whitney U, üç ve daha fazla alt gruba sahip olduğu durumlarda ise Kruskal Wallis testleri ile çalışılmıştır.
- Bağımlı değişkenler arası ilişki düzeyleri incelenirken Shapiro Wilk testi sonuçlarına göre normallik varsayımı sağlanamadığından Spearman korelasyon analizi tekniği kullanılmıştır.
- Anlamlılık (p) iki yönlü test edilmiş ve anlamlı farklar için ($p < .05$) düzeyi aranmıştır.
- Araştırmanın nitel kısmında içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi toplanan verileri açıklayacak kavramlara ya da ilişkilere ulaşabilmek olarak açıklanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmada kodlardan yola çıkarak temalar oluşturulmuş ve verilerin daha göze çarpması için katılımcıların cevaplarından doğrudan alıntılar yapılmıştır. Araştırmada sınıf öğretmenleri K1, K2, K3,... şeklinde kodlanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde analiz süreçleri sonunda elde edilen bulgular raporlanmış ve bu bulguların yorumlarına yer verilmiştir. Bulgular araştırma sorularının sıralamasına göre nicel bulgular ve nitel bulgular olmak üzere iki ana başlık altında sunulmuştur.

Nicel Bulgular

Tablo 1, yansıtıcı düşünme eğiliminde cinsiyet değişkenine göre yapılan Mann-Whitney U testi bulgularını göstermektedir.

Tablo 1.

Sınıf öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Yansıtıcı Düşünme Puanlarının Karşılaştırılması

Alt boyut	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	U	p*
Sürekli ve amaçlı düşünme	Kadın	52	48,26	2509,50	-,1,135	1131,500	,256
	Erkek	50	54,87	2743,50			
Açık fikirlilik	Kadın	52	51,54	2680,00	-,014	1298,000	,989
	Erkek	50	51,46	2573,00			
Sorgulayıcı ve etkili öğretim	Kadın	52	52,61	2735,50	-,391	1242,500	,696
	Erkek	50	50,35	2517,50			

Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	Kadın	52	51,87	2697,00	-,129	1281,000	,898
	Erkek	50	51,12	2556,00			
Araştırmacı	Kadın	52	49,83	2591,00	-,586	1213,000	,558
	Erkek	50	53,24	2662,00			
Öngörülü ve içten olma	Kadın	52	50,09	2604,50	-,499	1226,500	,618
	Erkek	50	52,97	2648,50			
Mesleğe bakış	Kadın	52	51,93	2700,50	-,156	1277,500	,876
	Erkek	50	51,05	2552,50			
Ölçek genel	Kadın	52	50,47	2624,50	-,358	1246,500	,720
	Erkek	50	52,57	2628,50			

p<,05

Tablo 1'deki bulgular değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeğinin genelinde ve her bir alt boyutunda var olan puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Buna göre, araştırmada yer alan kadın ve erkek sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin genelde ve yansıtıcı düşünmenin sürekli ve amaçlı düşünme, açık fikirlilik, sorgulayıcı ve etkili öğretim, öğretim sorumluluğu ve bilimsellik, araştırmacı, öngörülü ve içten olma ve mesleğe bakış alt boyutlarındaki manidar bir şekilde farklılaşmadığı söylenebilir.

Tablo 2, yansıtıcı düşünme eğiliminde mesleki kıdeme göre anlamlı farklılıklar için yapılan Kruskal Wallis testi bulgularını göstermektedir.

Tablo 2.

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Kıdeme Göre Yansıtıcı Düşünme Puanlarının Karşılaştırılması

Alt boyut	Kıdem	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p*	Fark
Sürekli ve amaçlı düşünme	(1) 1-2 yıl	28	49,80	4	1,466	,833	-
	(2) 3-5 yıl	22	56,77				
	(3) 6-10 yıl	13	50,54				
	(4) 11-15 yıl	22	53,16				
	(5) 15 üzeri yıl	17	46,06				
Açık fikirlilik	(1) 1-2 yıl	28	49,63	4	1,578	,813	-
	(2) 3-5 yıl	22	56,59				
	(3) 6-10 yıl	13	51,23				
	(4) 11-15 yıl	22	53,50				
	(5) 15 üzeri yıl	17	45,62				
Sorgulayıcı ve etkili öğretim	(1) 1-2 yıl	28	47,41	4	4,474	,346	-
	(2) 3-5 yıl	22	61,18				
	(3) 6-10 yıl	13	44,08				
	(4) 11-15 yıl	22	54,73				
	(5) 15 üzeri yıl	17	47,21				
Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	(1) 1-2 yıl	28	53,89	4	1,360	,851	-
	(2) 3-5 yıl	22	48,55				
	(3) 6-10 yıl	13	46,92				
	(4) 11-15 yıl	22	55,98				
	(5) 15 üzeri yıl	17	49,09				
Araştırmacı	(1) 1-2 yıl	28	51,86	4	,844	,932	-
	(2) 3-5 yıl	22	54,66				
	(3) 6-10 yıl	13	49,54				
	(4) 11-15 yıl	22	47,36				
	(5) 15 üzeri yıl	17	53,68				
Öngörülü ve içten olma	(1) 1-2 yıl	28	51,63	4	,218	,994	-
	(2) 3-5 yıl	22	52,32				
	(3) 6-10 yıl	13	51,85				
	(4) 11-15 yıl	22	52,57				
	(5) 15 üzeri yıl	17	48,59				
Mesleğe bakış	(1) 1-2 yıl	28	54,55	4	8,895	,064	-
	(2) 3-5	22	62,91				

(3) 6-10 yıl	13	46,35			
(4) 11-15 yıl	22	38,39	4	1,124	,890
(5) 15 üzeri yıl	17	52,62			
(1) 1-2 yıl	28	52,36			
(2) 3-5 yıl	22	56,59			
(3) 6-10 yıl	13	48,85			
(4) 11-15 yıl	22	49,75			
(5) 15 üzeri yıl	17	47,79			

p<,05

Tablo 2'deki bulgulara göre, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeğinin genelinde ve her bir alt boyutunda var olan puanlarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Buna göre, çalışmada yer alan farklı kıdeme sahip katılımcıların yansıtıcı düşünme eğilimlerinin genelde ve yansıtıcı düşünmenin alt boyutlarında anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı söylenebilir.

Tablo 3, yansıtıcı düşünme eğiliminde eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar için yapılan Mann-Whitney U testi bulgularını göstermektedir.

Tablo 3.

Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim Durumuna Göre Yansıtıcı Düşünme Puanlarının Karşılaştırılması

Alt boyut	Eğitim	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	U	p*
Sürekli ve amaçlı düşünme	Lisans	95	52,81	5017,00			
	Yüksek lisans	7	33,71	236,00	-1,658	208,000	,097
Açık fikirlilik	Lisans	95	52,98	5033,50			
	Yüksek lisans	7	31,36	219,50	-1,891	191,500	,059
Sorgulayıcı ve etkili öğretim	Lisans	95	51,64	4906,00			
	Yüksek lisans	7	49,57	347,00	-,182	319,000	,856
Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	Lisans	95	51,86	4927,00			
	Yüksek lisans	7	46,57	326,00	-,462	298,000	,644
Araştırmacı	Lisans	95	52,01	4940,50			
	Yüksek lisans	7	44,64	312,50	-,639	284,500	,523
Öngörülü ve içten olma	Lisans	95	52,67	5003,50			
	Yüksek lisans	7	35,64	249,50	-1,489	221,500	,137
Mesleğe bakış	Lisans	95	53,30	5063,50			
	Yüksek lisans	7	27,07	189,50	-2,342	161,500	,019
Ölçek genel	Lisans	95	52,71	5007,00			
	Yüksek lisans	7	35,14	246,00	-1,516	218,000	,129

p<,05

Tablo 3'deki bulgular değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeğinin genelinde ve altı alt boyutunda var olan puanlarının görev yapılan okul değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılığın olmadığı, ancak *mesleğe bakış* alt boyutunda katılımcı görüşlerinin manidar biçimde farklılaştığı görülmektedir. Buna göre, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünmenin mesleğe bakış boyutunda anlamlı biçimde farklı görüşlere sahip oldukları, lisans derecesine sahip katılımcıların yüksek lisans derecesine sahip olanlara göre mesleğe bakış konusunda anlamlı bir biçimde daha olumlu görüşlere sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 4, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğiliminde bir yılda okudukları kitap sayısına göre anlamlı farklılıklar için yapılan Kruskal Wallis testi bulgularını göstermektedir.

Tablo 4.

Sınıf Öğretmenlerinin Kitap Sayısına Göre Yansıtıcı Düşünme Puanlarının Karşılaştırılması

Alt boyut	Okunan kitap sayısı	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p*	Fark
Sürekli ve	(1) 1-2	19	40,53	3	8,546	,036*	1<4

amaçlı düşünme	(2) 3-5	25	48,10				
	(3) 6-9	26	48,15				2<4
	(4) 10 ve üzeri	32	63,39				3<4
	(1) 1-2	19	48,71				1<4
Açık fikirlilik	(2) 3-5	25	48,26	3	9,142	,027*	2<4
	(3) 6-9	26	41,56				
	(4) 10 ve üzeri	32	63,77				3<4
	(1) 1-2	19	44,24				
Sorgulayıcı ve etkili öğretim	(2) 3-5	25	43,78	3	7,792	,051	-
	(3) 6-9	26	50,35				
	(4) 10 ve üzeri	32	62,78				
	(1) 1-2	19	48,00				
Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	(2) 3-5	25	47,00	3	3,923	,270	-
	(3) 6-9	26	47,96				
	(4) 10 ve üzeri	32	59,97				
	(1) 1-2	19	48,45				
Araştırmacı	(2) 3-5	25	44,24	3	3,170	,366	-
	(3) 6-9	26	53,29				
	(4) 10 ve üzeri	32	57,53				
	(1) 1-2	19	42,63				
Öngörülü ve içten olma	(2) 3-5	25	52,06	3	3,436	,329	-
	(3) 6-9	26	49,52				
	(4) 10 ve üzeri	32	57,94				
	(1) 1-2	19	42,97				
Mesleğe bakış	(2) 3-5	25	49,80	3	3,506	,320	-
	(3) 6-9	26	51,19				
	(4) 10 ve üzeri	32	58,14				
	(1) 1-2	19	42,61				1<4
	(2) 3-5	25	46,70				
Ölçek genel	(3) 6-9	26	47,13	3	8,731	,033	2<4
	(4) 10 ve üzeri	32	64,08				3<4

p<,05

Tablo 4'deki bulgular değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin *yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeğinin geneli* ile birlikte *sürekli ve amaçlı düşünme* ve *açık fikirlilik* alt boyutlarında anlamlı biçimde farklılaştığı görülmekte ($p<,05$), ancak diğer alt boyutlarında manidar bir farklılığın bulunmadığı anlaşılmaktadır. Anlamlı fark bulunan değişkenlerde gruplar arası farkları belirlemek için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre, hem ölçeğin genelinde hem de sürekli ve amaçlı düşünme ve açık fikirlilik alt boyutlarında bir yılda 10 ve üzeri kitap okuyan öğretmenler lehine sıra ortalamalarının yüksek olduğu bulunmuştur. Buna göre, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin içinde bir yılda 10 ve üzeri kitap okuyanların yansıtıcı düşünmenin geneli ile birlikte, sürekli ve amaçlı düşünme ve açık fikirlilik boyutlarında daha yüksek eğilime sahip oldukları söylenebilir.

Nitel Bulgular

Araştırmanın nitel boyutunun ilk sorusu “Öğretmen olarak kendinizi geliştirmeye ne kadar önem verirsiniz? Bunun için neler yaparsınız?” şeklinde ifade edilmiş. Yapılandırılmış Görüşme Formuna Verilen yanıtlar doğrultusunda kodlanarak içerik analizi yapılmıştır. Öğretmenlerin kendilerini geliştirmek için yaptıkları etkinlikler, frekans, yüzde dağılımları Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5.

Öğretmenlerin Kendilerini Geliştirmek İçin Yaptıkları Etkinlikler

Etkinlikler	f	%
Kitap okuma	9	22,5
Seminerlere katılma	7	17,5
Kurslara katılma	6	15
Eğitim üzerine film ve videolar izleme	5	12,5
Araştırma yapma	4	10
Meslektaş tecrübelerinden yararlanma	3	7,5
İnterneti öğrenme	3	7,5
Konferanslara katılma	2	5
Kendi tecrübelerinden yararlanma	1	2,5
Toplam	40	100

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin %22,5'i kitap okuyarak, %17,5'i seminerlere katılarak, %15'i kurslara katılarak (akıl ve zeka oyunları, halk eğitim kursları, robotik kodlama gibi), %12,5 eğitim üzerine yapılmış film ve videolar izleyerek kendilerini geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra %10'u araştırma yaparak, %7,5 meslektaş tecrübelerinden yararlanarak, %7,5'i interneti öğrenerek kendilerini geliştirdiklerini vurgulamışlardır. Ayrıca konferanslara katılarak (%5), kendi tecrübelerinden yararlanarak (%2,5) kendilerini geliştirdiklerini ifade etmişlerdir.

Görüşmeye katılan öğretmenlerden üç tanesi soruya şu şekilde cevap vermişlerdir:

“Kendimi geliştirmeye çok önem veriyorum. Bunun için seminerlere, konferanslara katılıyorum. Eğitim hakkında konuşmalar videolar izliyorum (k3).”

“Çok önem veririm. Bunun için yeni neslin ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurur. Buna göre farklı strateji ve yöntemler kullanırım. Araştırmayı ve yeni şeyler öğrenmeyi çok severim(k6).”

“Öğretmen olarak kendimi geliştirmeye önem veririm. Mümkün oldukça araştırmalar yaparım. Kitap okurum, bilgilenirim, uygulamaya çalışırım. Meslektaşlarının tecrübelerinden yararlanmaya çalışırım. Onlarla her daim diyalog içinde olurum(k9)”

Öğretmenlerin kendilerini geliştirmeyi ne kadar önemsediklerini bunun için neler yaptıkları öğretmenlerin yanıtlarında görüldüğü gibidir. Öğretmenlerin kendilerini geliştirmek için yaptıkları farklı yollar ortaya çıkmıştır. Bunları incelediğimiz zaman öğretmenlerin kişisel gelişim, mesleki gelişim, teknoloji gelişimi, ve tecrübelerden yararlanma olarak kendilerini geliştirdikleri ortaya çıkmıştır. Bu 4 ana başlık ayrıntılı şekilde incelenmesi şu şekildedir:

1. Kişisel Gelişim

Görüşmeye katılan öğretmenler kendilerini geliştirmek için kişisel gelişimlerini geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bunun için de eğitim alanında kitaplar okuduklarını, eğitim alanında önerilen filmleri izlediklerini, alanında uzman kişileri dinleyip onların kaleme aldığı yazıları takip ettiklerini vurgulamışlardır. Görüşme formunu dolduran öğretmenlerin çoğu kendini geliştirmenin kişisel gelişim ile başladığını savunmuşlardır.

2. Mesleki Gelişim

Görüşme formuna katılan öğretmenler kendini geliştirmek için yapılan aktivitelerde mesleki gelişim alanına katkı sağlayacak seminerlere, hizmetiçi eğitimlere, halk eğitim kurslarına, konferanslara katıldıklarını bu şekilde eğitim alanında kendilerini geliştirdiklerini vurgulamışlardır.

3. Teknoloji

Bir diğer kendini geliştirme alanına teknolojik anlamda geliştirme olduğu söylenebilir. Görüşme Formunu cevaplandıran öğretmenlerimizden bazıları yenileşen eğitim sistemine ayak uydurmak için teknolojik anlamda yenilikleri takip edip bunları uygulamaya koyduklarını dile getirdiler. İnternetin sunduğu bilgilerden yararlandıklarını, internetten araştırmalar yaptıklarını vurguladılar. Eğitim stratejilerini takip ettiklerini, gündemdeki yenilikleri takip ettiklerini vurguladılar. Tecrübeli öğretmenler teknolojiyi en güncel şekilde öğrenmeye çalıştıklarını dile getirmişlerdir.

4. Tecrübe

Tecrübeli öğretmenlerin kendilerini geliştirmek için kendi tecrübelerinden yararlandıklarını göreve yeni başlayan öğretmenlerin ise meslektaşlarının tecrübelerinden yararlanıp sürekli meslektaşlarıyla diyalog halinde olduklarını vurgulamışlardır.

Nitel boyutunun ikinci sorusu “Öğretim sürecini değerlendirir misiniz? Eğer değerlendirirseniz nelere dikkat edersiniz?” şeklinde ifade edilmiş. Verilen yanıtların doğrultusunda analizi yapılmıştır. Öğretmenlerin öğretim sürecini değerlendirirken nelere dikkat ettikleri, frekans, yüzde dağılımları Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6.

Öğretmenlerin Öğretim Sürecini Değerlendirirken Dikkat Ettikleri Unsurlar

Unsurlar	F	%
Hedef kazanımları kazandırma	12	40
Öğrencilerin bilgiye ne kadar ulaştığı	9	30
Kendi eksiklik ve artılarını bulma	8	26,6
Değerlendirmem	1	3,4
Toplam	30	100

Tablo 6’da görüldüğü gibi görüşme formunu katılan öğretmenlerden sadece bir tanesi (12 yıl çalışmış tecrübeli kadın öğretmen) öğretim sürecini değerlendirmedini ifade etmiştir. Diğer 19 öğretmenin hepsi öğretim sürecini değerlendirdiklerini vurgulamıştır. Öğretim sürecini değerlendirirken nelere dikkat ettikleri Tablo 6’da özetlenmiştir. Hedef kazanımların kazandırılması (%40), öğrencilerin bilgiye ne kadar ulaştığı (%30), öğretmenlerin kendi eksiklikleri ve artılarını bulması (26,4) değerlendirme kriterlerinin başında geldiği görülmektedir.

Görüşmeye katılan öğretmenlerden 3 tanesi 2.soruya şu şekilde cevap vermiştir:

“Evet değerlendiririm. Portfolyolarla öğrencilerin gelişimini takip ederim. İstedğim düzeyde gelişmeyen öğrencilere ek öğretim yaparım. Bu süreçte kendimi de değerlendiririm. Neyi eksik yaptım, nerede eksikğim var bulup telafi etmeye çalışırım(k5).”

“Her dersin sonunda, dönem sonunda, ara dönemlerde kendimi değerlendirir. Ne kadar etkili ve verimli olduğumu ölçerim. Kazanımların ne kadarını kazandırabildim, hangi öğrencilere nasıl yaklaştım bunları değerlendirir öğrencilerin ve kendi eksikliklerimi not alırım(k17).”

“Öğretim sürecini değerlendiririm. Değerlendirme süreci eğitimin bence en önemli kısmıdır. Kazandırmayı hedeflediğim davranışın hangi oranda etkili olduğunu ölçmek isterim. Verdiğim kazanımlar doğrultusunda geri dönüşlerin bilgiyi etkili kullanıp kullanmadığı açısından değerlendiririm(k20).”

Öğretmenlerin görüşmedeki söylemlerine göre kendi eksikliklerini ve artılarını değerlendirdiklerini, eksikliklerini bulup telafi etmeye çalıştıklarını, kendi içinde karşılaştırmalar yaptıklarını dile getirmişlerdir. Bulgulara göre öğretmenlerin kendilerini değerlendirip, karşılaştırmalar yaparak sorunlarını çözmeleri yansıtıcı öğretmen özelliklerinden biri olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmanın nitel boyutunun üçüncü sorusu “Öğretimle ilgili yöneticilerden, meslektaşlarımızdan, öğrencilerden gelen eleştiri, soru ve önerilere önem verir misiniz? Aynı ayrı açıklayınız.” şeklinde ifade edilmiştir. Öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda öğretmenlerin yönetici, meslektaş, öğrencilerden gelen eleştiri, soru ve önerilere verdikleri önemi, bu önemin frekans ve yüzde dağılımı Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7.

Öğretmenlerin Öğretimle İlgili Yöneticilerden, Meslektaşlardan, Öğrencilerden Gelen Eleştiri ve Önerilere Verilen Önem

Eleştiri ve önerilere verilen önem	F	%
Meslektaşlardan gelen eleştiri ve öneriler	16	42,11
Öğrencilerden gelen eleştiri ve öneriler	12	31,58
Yöneticilerden gelen eleştiri ve öneriler	10	26,31
Toplam	38	100

Tablo 7’yi incelediğimiz zaman, öğretmenlerin öğretimle ilgili yöneticilerden, meslektaşlardan, öğrencilerden gelen eleştiri, soru ve önerilere verilen önem %42,11’i meslektaşlardan gelen eleştiri ve öneriler, %31,58’i öğrencilerden gelen eleştiri ve öneriler, 26,31’i yöneticilerden gelen eleştiri ve öneriler olmak üzere sıralanmıştır. Öğretmenlerin en çok meslektaşlardan gelen eleştiri ve önerilere önem verdikleri tespit edilmiştir.

Üçüncü soruya cevap veren üç öğretmenin cevapları şu şekildedir:

“Yöneticilerin eleştirilerini göze alırım. Eleştiri sizi alçaltmaz eksiklerinizi görüp tamamlamanızı sağlar. Meslektaşlarıma da önem veririm. Önerilerini dikkate alırım. Öğrenciler eğitimin en önemli üyeleridir. Sorularına cevap vermek önemlidir(k7).”

“Yöneticilerden gelen eleştiri ve önerilere çok önemsemem. Ama meslektaşlarım ve öğrencilerimden gelen eleştiri ve önerileri değerlendiririm (k18).”

“Meslektaşlarımdan gelen eleştiriye önem veririm. Çünkü farkında olmadığım, doğru sandığım yanlış yöntemlerim olabilir. Kendimi geliştirmek adına eleştiri almak isterim. Yöneticilerin çok doğru eleştiri yapabileceklerini düşünüyorum. Öğrencilerden gelen eleştirilere dikkat ederim. Onların gördüğü benim farkında olmadıklarım olabilir(k19).”

Bu soruda öğretmenlerin eleştirilere ne kadar önem verdiklerini sorulmuştur, cevapları analizi Tablo 7’deki gibidir. Öğretmenlerin çoğu meslektaşlarından gelen eleştiri ve önerileri dikkate aldıklarını belirtmişlerdir. Eğitimde eleştirinin olumlu yönleri olduğunu savunmuşlardır. Eleştirinin kalitesini ölçüp, değerlendirdiklerini vurgulamışlardır. Öğretmenlerin bir kısmı yöneticilerden gelen eleştirileri önemsemediklerini ifade etmiştir. Öğrencilerden gelen istek ve önerileri öğretmenlerin göz önünde bulundurduğu verilen cevaplarda görülmüştür. Öğretmenlerin tecrübelerden yararlanmak için yöneticiler yerine meslektaşlarının bilgilerinden yararlanmak istemeleri dikkat çekmiştir. Yansıtıcı öğretmen açık fikirli olan öğretmendir. Yapılan eleştirileri önemser, düşünür ve buna uygun çözümler üretir. Yöneticiden, meslektaştan, öğrencilerden gelen eleştirilere önem verir. Buradan yola çıkarak

öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğilimine sahip olan öğretmen özelliklerinden eleştiri, önerilere önem vermeye sahip oldukları görülmektedir.

“Ders sonrasında öz eleştiri yapar mısınız? Öz eleştiri yaparken daha çok nelere dikkat edersiniz?” şeklinde ifade edilen nitel boyutunun dördüncü sorusuna verilen cevaplara göre analizi öğretmenlerin öz eleştiri yaparken dikkat ettikleri unsurlar, bu unsurların frekans ve yüzde dağılımı Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8.

Öz Eleştiri Yaparken Dikkat Edilen Kriterler

Kriterler	F	%
Öğrencilerin akademik başarıları	7	28
Mesleki alanda eksiklikler	6	24
Derslerin verimliliği	5	20
Sınıf kontrolü	3	12
Öğrencilerin derslere motivasyonu	2	8
Kullanılan yöntem ve teknikler	2	8
Toplam	25	100

Tablo 8 incelendiği zaman öğretmenlerin, öğrencilerin akademik başarılarını (%28), mesleki alanda eksikliklerini (%24), derslerin verimliliğini (%20) göz önünde bulundurarak öz eleştiri yaptıkları belirtilmiştir. Öte yandan sınıf kontrolü (%12), öğrencilerin derslere motivasyonu (%8), kullanılan yöntem ve teknikler (%8) öğretmenlerin öz eleştiri yaparken dikkat ettikleri unsurlar arasındadır.

Dördüncü soruya cevap veren dört öğretmenin verdiği cevaplar şu şekildedir:

“Yapmaya çalışıyorum. Sınıf kontrolü, öğrencinin derslere motivasyonu davranış kontrolleri gibi konularda öz eleştiri yaparak daha farklı uygulamalar yapmaya çalışıyorum(k2).”

“Evet yaparım. Öğrencilere aktarmaya çalıştığım bilgi ve deneyimleri ne şekilde anlattım. Ne kadar verimli oldum. Kullandığım öğretim ve yöntemler öğrencilerin seviyesine uygunluğunu eleştiririm(k4).”

“Öz eleştiriye her dersin sonunda yaparak kendimi bu alanda daha çok nasıl geliştirebileceğimi, mesleki anlamda nelerin eksik olduğunu düşünürüm(k9).”

“Evet yaparım. Bazen her dersin sonunda yapmasam bile, işlediğim her konuda daha önce işlediğimden daha etkili miydim diye bakarım. Her defasında bir adım daha iyi olmak için kendimi eleştiririm. Öğrencilerin akademik başarılarına göre kendimi eleştiririm(k18).”

Tablo 8 ve öğretmen görüşleri incelendiği zaman, öğretmenlerin yansıtıcı düşünen öğretmen özelliklerinden olan öz eleştiri yaptıklarını ifade etmişlerdir. Öz eleştiri yapan öğretmenlerimiz öz eleştiri yaparken öğrencilerin kazanımları kazanıp kazanmadığına, etkinlikleri ne kadar verebildiklerine, öğrencilerin motivasyonuna, dersin ne kadar etkili geçtiğine, kendilerini bir önceki anlatımlarından daha ileriye taşıyıp taşıyamadıklarına öz eleştiri yaparken bu kriterleri dikkate aldıklarını vurgulamışlardır. Öz eleştiriye bazen yapan öğretmenler ise ders içinde vermek istediklerini veremedikleri zaman, olumsuz bir olay yaşandığı zaman ya da hatayı kendilerinde aradıkları zaman öz eleştiri yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmanın nitel boyutunun beşinci sorusu *“Sınıf ortamındaki deneyimlerinizi kaydetmek için günlük bir defter tutar mısınız?”* şeklinde ifade edilmiştir. Verilen yanıtlara göre analizi yapılmıştır. Öğretmenlerin günlük tutma frekans ve yüzde dağılımı Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9.

Öğretmenlerin Günlük Tutma Durumu

Günlük tutma durumu	F	%
Günlük tutmam.	18	90
Günlük tutarım.	2	10
Toplam	33	100

Tablo 9 incelendiği zaman öğretmenlerin sınıf ortamındaki deneyimlerini kaydetmek için günlük tutmadıkları (%90) belirtilmiştir. Yalnızca 2 öğretmen ders esnasındaki olayları, etkinlikleri, çalışmalarını kontrol etmek için düzenli günlük defter tuttuklarını (%10) belirtmişlerdir.

Görüşmeye katılan dört öğretmenin görüşleri şu şekildedir:

“Tutmuyorum. Bilgisayarında bu tür şeyleri kaydettiğim bir klasör var(k6).”

“Sınıf içi durumlar, etkinlikler, çalışmalarını kontrol altında tutmak için not defteri tutarım(k9).”

“Hayır defter tutmam. Ama telefonda notlar kısmında gerekli tecrübelerimi oraya yazarım bazen (k11).”

“Çok orijinal bir fikirmiş gerçekten neden olmasın (k2).”

Yansıtıcı düşünmeyi geliştirme yaklaşımlarından biri de öğretmenin günlük tutması ve ya ders sonrasında süreç ve sonuç ile ilgili yazılar yazmasıdır. Öğretmenlerin deneyimlerini kaydetmek, planlamalar yapması için öğrenme günlükleri tutması gerekmektedir. Görüşme Formuna katılan öğretmenlere öğrenme günlükleri tutar mısınız sorusu sorulmuştur cevapların analizi Tablo 9'daki gibidir. Öğretmenler öğrenme günlükleri tutmadıklarını belirtmişlerdir. K9 gibi bazı öğretmenlerin de günlük yerine not defterine sınıf içi etkinlikleri yazdıklarını, beğenilen etkinliklerin bilgisayarlar ve telefonlara kayıt ettikleri söylenmiştir. Öğretmenler için Yansıtıcı düşünme becerisini geliştirme yollarından biri öğrenme günlükleri tutmaktır. Bu konu hakkında öğretmenleri bilinçlendirilerek öğrenme günlükleri tutulması sağlanabilir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sınıf öğretmenlerinin maddelere vermiş oldukları cevaplardan yansıtıcı düşünme eğilimlerinin oldukça yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme alt boyutundan en yüksek düzeyde sorgulayıcı ve etkili öğretime sahiptirler. En düşük düzeyde sahip oldukları ise araştırmacı alt boyuttur.

Yapılan analiz sonuçlarına göre; cinsiyet ve mesleki kıdem sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim durumuyla yansıtıcı düşünme eğilimi arasında anlamlı bir fark yoktur fakat boyutlar kendi arasında değerlendirildiği zaman eğitim durumu ve mesleğe bakış boyutu arasında anlamlı bir ilişki söz etmek mümkündür. Lisans mezunlarının, yüksek lisans mezunlarına kıyasla mesleğe bakış boyutunun daha yüksek olduğuna ulaşılmıştır. Kitap okuma sayısı ile yansıtıcı düşünme eğilimi arasında anlamlı fark bulunmuştur. Yıl içinde 10 ve üzeri sayıda kitap okuyan öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğilimi geneli ile birlikte, sürekli ve amaçlı düşünme ve açık fikirlilik boyutlarında daha yüksek eğilime sahip oldukları bulgular arasındadır.

Sınıf öğretmenlerinin görüşleri değerlendirildiğinde göreve yeni başlayan sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile tecrübeli sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri arasında bir farklılık görülmediği tespit edilmiştir. Verilen cevaplar göz önüne alındığında tecrübeli ve göreve yeni başlayan sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğiliminin yüksek düzeyde olduğu ve öğretim ortamında bunu geliştirdikleri görülmüştür.

Araştırmanın genel amacı sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimi stillerinin incelenmesidir. Bu genel amaç kapsamında araştırmanın alt amaçları mevcuttur. Amaçlar doğrultusunda elde edilen bulgular benzer diğer araştırmaların bulgularıyla karşılaştırılarak tartışılacaktır.

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri konusu belirlenmiş ve araştırılmıştır. Araştırma sorularına yanıt bulmak için sınıf öğretmenlerine, YANDE ölçeği kullanılmıştır. Aynı zamanda tecrübeli ve göreve yeni başlayan sınıf öğretmenleri ile yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Cevaplar nicel bulguları desteklemiştir. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir. Yansıtıcı düşünme eğilimi alt boyutlarında en yüksek düzey “sorgulayıcı ve etkili öğretim” alt boyutunda, en düşük düzeyi ise “araştırmacı” alt boyutunda olduğu görülmüştür.

Ülkemizde benzer araştırmalarda öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğiliminin yüksek olduğu görülmektedir. Karadağ (2010) yaptığı araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin oldukça yüksek olduğunu ve “açık fikirlilik” boyutunun en yüksek düzeyde çıkan boyut olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yıldız (2013) tarafından yürütülen bir araştırmada, din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu ve yansıtıcı düşünmenin alt boyutlarından “içtenlik ve açık fikirlilik” boyutlarında yüksek eğilim düzeylerine sahip oldukları belirlenmiştir. Aykar (2019) yaptığı araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme düzeylerinin epey yüksek olduğu belirlenmiştir. Yansıtıcı düşünme becerilerinin alt boyutlarında ise en yüksek becerinin düzeyi “içtenlik” alt boyutunda en düşük beceri düzeyinin ise “açık fikirlilik” boyutunda olduğuna ulaşılmıştır. Şahin (2011) tarafından yapılan bir araştırmada ise Türkçe öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmalara bakıldığında genel olarak yansıtıcı düşünme becerilerinin yüksek olduğuna dair benzer sonuçlara ulaşıldığı ve “açık fikirlilik” alt boyutunun yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Araştırmamızdan elde edilen bulgular ile benzer araştırmanın bulguları genel olarak birbirini destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan Sınıf Öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimi ve alt boyutlarıyla, cinsiyet değişkeni arasında bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuçla örtüşen Gedik, Akhan ve Kılıçoğlu'nun (2014) araştırmalarında Sosyal Bilgiler öğretmenliği adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinde cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirlenmiştir. Şahin (2011) Türkçe öğretmeni adayları ile gerçekleştirdiği araştırmada, öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin cinsiyet değişkeni açısından farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Alkan ve Gözel (2012) ,Erdoğan ve Şengül' ün (2014) araştırmalarında ise öğretmenlerin yansıtıcı düşünme düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiğini bu farkın kadın öğretmen adayları lehine olduğunu sonucuna ulaşmışlardır. Kaf-Hasırcı ve Sadık'ta (2011) yaptıkları araştırmada cinsiyetin etken bir değişken olduğu kadınların erkeklere göre daha yüksek yansıtıcı düşünme düzeyine sahip olduğunu bulgulardan elde etmişlerdir. Varol-Şanlı (2016), öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin cinsiyet değişkeni açısından erkek öğretmen adaylarının kadın öğretmen adaylarına göre daha yüksek yansıtıcı düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalarda ki sonuçlar çeşitlilik göstermiştir. Araştırmaların bazılarında tutarlılık tespit edilmiştir. Tutarlılık tespit edilmeyen araştırmalardaki farklılık nedeni örneklem grubunun farklılığından kaynaklanıyor olabilir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimi ve alt boyutlarıyla, mesleki kıdemlerinin arasında bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada tecrübeli ve göreve yeni başlayan öğretmenlerle görüşme formu yapılmış, görüşmenin sonuçlarından mesleki kıdem yansıtıcı düşünmede bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiş. Bu sonuçlar anket sonuçlarını desteklemiştir. İlgili araştırmalar incelendiğinde; Kaf-Hasırcı ve Sadık (2011) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğilimlerinde mesleki kıdem açısından anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür. Doğan Dolapçioğlu'nun (2007) yaptığı araştırmada da kıdem belirlenen yansıtıcı düşünme ile ilgili boyutlar üzerinde genel olarak anlamlı fark yaratmadığı ortaya çıkmıştır. Yerleşim birimi fark etmeksizin deneyimli veya mesleğe yeni başlamış bütün öğretmenlerin özellikleri; açık fikirli olma, öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alma, öğretim sürecine çeşitlilik

getirebilme, etkinlikleri planlı yürütme, öğretim ortamını düzenleme, kendini yenileyerek yansıtma davranışlarını gösterme çabası içinde olduğu gözlenmiştir (Brophy, 1981; Balcı, 1996'dan akt. Karadağ 2010). Yapılan araştırmayla, araştırmalar arasında tutarlılık gözükmemektedir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin eğitim durumları ve yansıtıcı düşünme eğilimleri ile aynı zamanda yansıtıcı düşünme eğilimlerinin alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Saygılı ve Tenheldere (2014) yaptıkları araştırmada benzer bulgulara ulaşmış, eğitim durumunun yansıtıcı düşünme üzerinde farklılaşmaya neden olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırmanın sonuçları yapılan benzer araştırmalarla örtüşmektedir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin bir yılda okunan kitap sayısı ve yansıtıcı düşünme eğilimleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bir yılda 10 ve üzeri sayıda kitap okuyan öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğiliminin geneli ile birlikte, sürekli ve amaçlı düşünme ve açık fikirlilik alt boyutlarında daha yüksek eğilime sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Bu iki değişkenle ilgili çalışma daha önce yapılmadığı için karşılaştırma yapmak mümkün olmamıştır. Araştırmacılara ve öğretmenlere yönelik öneriler şu şekildedir:

- Öğretmenlerin okunan kitap sayısının fazla olması yansıtıcı düşünme eğilimlerini olumlu yönde geliştirdiği araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Böylelikle, yansıtıcı düşünme düzeyini arttırmak için öğretmenleri daha fazla kitap okumaya teşvik edilmelidir.
- Öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğilimlerini derinlemesine incelemek için uzun bir süre belirli aralıklarla gözlem ve görüşme yapılabilir.

Teşekkür ve/veya Açıklama: Bu çalışma birinci yazarın "Tecrübeli ve Göreve Yeni Başlayan Sınıf Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişki" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Kaynaklar

- Akgün, Ö. E., Büyüköztürk, Ş., Demirel, F., Karadeniz, Ş. ve Kılıç Çakmak, E. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri (4.Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi
- Alkan, C., Deryakulu, D. ve Şimşek, N. (1995). *Eğitim teknolojisine giriş*. Ankara: Önder Matbaacılık.
- Alkan, V. ve Gözel, E. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşleri. *e-Journal of New World Sciences Academy. NWSA-Education Sciences, 1C0568, 8(1), 1-12.*
- Alp, S. ve Taşkın Şahin, Ç. (2012). Eleştirel düşünme ve problem çözme: öğretmenlerinin yansıtıcı düşünceyi uygulamaları. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 33, 134-147.*
- Ayas, A., Çepni, S. ve Ayvaci, Ş. H. (2008). *Fen ve teknoloji derslerinde öğrencileri aktif kılan yöntem, teknik ve modellemeler kuramdan uygulamaya fen ve teknoloji öğretimi (7. Baskı)*, Ankara: Pegem.
- Aykar, A. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünceleri ve öğretim uygulamalarındaki gelişiminin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Cengiz, C. (2014). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının genel kimya laboratuvarı dersinde hazırladıkları yansıtıcı günlüklerin yansıtıcı düşünme ve akademik başarıları üzerine etkisi (Yayınlanmamış doktora tezi)*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. UK: SAGE Publications.
- Dolapçioğlu Doğan, S. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme düzeylerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Hatay.
- Ekiz, D. (2006). Kendini ve başkalarını izleme: sınıf öğretmeni adaylarının yansıtıcı günlükleri. *İlköğretim Online*, 5(1), 45-57.
- Erdoğan, F. ve Şengül, S. (2014). İlköğretim matematik öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme düzeylerinin incelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1), 18-30.
- Gedik, H., Akhan, N. E. ve Kılıçoğlu, G. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 4(2), 113-130.
- Gencer, A. S. (2008). *Professional development of preservice biology teachers through reflective thinking*. Unpublished doctoral dissertation. Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güneş, F. (2012). Öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirme. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 32, 127-146.
- Kaf-Hasırcı, Ö. ve Sadık, F. (2011). Sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 195-210.
- Karadağ, M. (2010). *Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme düzeylerinin incelenmesi (Şanlıurfa ili örneği)*. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kepenekçi, Y.K. (2000). *İnsan hakları eğitimi*. Ankara: Kozan.
- Köksal, N. ve Demirel, Ö. (2008). Yansıtıcı düşünmenin öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamalarına katkıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 189-203.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2008). *Öğretmenlik yeterlikleri*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). *Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri*, Ankara.
- Saygılı, G. ve Tehnelde, S. (2014). Eğitim çalışanlarının yansıtıcı düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 192-202.
- Semerci, Ç. (2007). Öğretmen ve öğretmen adayları için yansıtıcı düşünme eğilimi (yande) ölçeğinin geliştirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 1353-1377.
- Şahin, Ç. (2009). Fen bilgisi öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme yeteneklerine göre günlüklerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 225-236.
- Şahin, A. (2011). Türkçe öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenlere göre değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(37).
- Varol-Şanlı Ş. (2016). *Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

Yıldız, Z. (2013). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin değerlendirilmesi Göller Yöresi örneği*. Doktora Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Isparta.

Yorulmaz, M. (2006). *İlköğretim 1. kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünmeye ilişkin görüş ve uygulamalarının değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Extended Abstract

The purpose of this study is to examine classroom teachers' reflective thinking dispositions. For this purpose, the answers were searched for two questions. While first one of these questions is "Do classroom teachers' reflective thinking dispositions differ significantly according to gender, seniority, education level, and the number of books read in a year?" , second one is "What are the teachers' perspectives on reflective thinking skill?"

In the research, hybrid method was used due to the implementation of both quantitative and qualitative methods. The reason of the usage of hybrid method in this research comes from the desire to analyse the events in a framework, presenting them together. In this research, convergent parallel hybrid method which is a hybrid method was used.

Classroom teachers working in Mardin constitute the universe of the study in the quantitative part of this research. On the other hand, the sample of the study consisted of 102 classroom teachers working in Mardin / Midyat district and participating in the study voluntarily. The working group of the qualitative part of the research consisted of 20 teachers, 10 of whom were experienced and 10 of whom had just started working, that works in the central and village schools of Midyat district, selected by deviant sampling from purposeful sampling type.

The "Reflective Thinking Disposition (YANDE) Scale for Teachers and Teacher Candidates" was used to determine the reflective thinking dispositions of classroom teachers, and a semi-structured interview form was developed as the qualitative data collection tool of the study. 5 questions were asked to the teachers in the semi-structured interview form. These questions are as follows:

1. How much do you attach importance to improving yourself as a teacher? What would you do for this?
2. Do you evaluate the teaching process? If you evaluate, what will you pay attention to?
3. Do you attach importance to the criticism, questions and suggestions coming from the administrators, colleagues, and students about teaching?
4. Can you self-criticize after the lecture? What do you pay more attention to when criticizing yourself?
5. Do you keep a daily notebook to record your experiences in the classroom?

The data obtained as a result of the measurement tool used in the study were analyzed with the SPSS packet data program. On the other hand, semi-structured interview form data were examined by content analysis.

According to the findings obtained from the research, it has been reached the conclusion that the reflective thinking dispositions of classroom teachers were quite high. It has been found that classroom teachers have the highest level of questioning and effective teaching as the reflective thinking sub-dimension. As the lowest level, it has been determined as the researcher sub-dimension. According to the analysis results, it has been concluded that there is no significant relationship between gender and professional seniority class teachers' reflective thinking disposition. There is no significant difference between educational status and reflective thinking disposition, but when the dimensions are evaluated among themselves, it is possible to talk about a meaningful relationship between educational status and the dimension of perspective towards profession. It has been found that undergraduate graduates have a higher level dimension of perspective towards profession compared to graduate graduates. A significant difference has been found between the number of book read and reflective thinking disposition. It is among the findings that teachers who read 10 or more books during the year have a higher tendency in the dimensions of continuous and purposeful thinking and open-mindedness, along with the reflective thinking disposition in general.

When the opinions of the classroom teachers were evaluated, it was determined that there was no difference between the reflective thinking dispositions of the new classroom teachers and the reflective thinking dispositions of the experienced classroom teachers. Taking into account the answer given, it was seen that experienced and new classroom teachers had a high level of reflective thinking disposition and they developed this in the teaching environment.